

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף קיט

למדנו במשנה - באו לנוב וגבעון [וכו']: הותרו הבמות.

מנא הני מילי? כשבאו לארץ בתחילה היה המשכן בגלגל ואז הותרו הבמות, אחר כך היה המשכן בשילה ואז נאסרו הבמות, אחר כך היה המשכן בנוב וגבעון ושוב הותרו הבמות, ואחר כך נבנה בית המקדש ונאסרו הבמות לעולם. הגמרא שואלת מה המקור לכך שבין שילה לבית המקדש הותרו הבמות בזמן נוב וגבעון?

דתנו רבנן: נאמר "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה". משה רבינו אמר לעם ישראל שבזמן שתכנסו לארץ והמשכן יהיה בגלגל, יהיו מותרים לכם הבמות עד שתגיעו אל המנוחה ואל הנחלה. 'מנוחה' זו שילה 'נחלה' זו ירושלים. ולמה חילק אותם הכתוב לשני שלבים ולא כתב רק "אל המנוחה"? בכדי לתת זמן של היתר הבמות בין שילה לירושלים.

אמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן מעשר שני נמי ליתני: אם כן המשנה היתה צריכה לומר שבזמן נוב וגבעון צריך לאכול מעשר שני בנוב וגבעון, כמו שהיא אמרה שבזמן שילה צריך לאכול מעשר שני בשילה. אך המשנה לא כותבת את הדין הזה בנוב וגבעון, כמו שכתבה את הדין הזה בשילה!

אמר ליה - מעשר שם שם מארון קא ילפי, כיון דארון לא הוה מעשר נמי לא הואי: יש 'גזירה שווה' בין מעשר שני לארון הברית, שבשניהם נאמרה המילה "שם". (במעשר שני "ואכלתם שם", ובארון "ונתת שם את הארון"). ללמד שבמקום שיש ארון צריך לאכול שם מעשר שני, ובמקום שאין ארון לא צריך. בזמן נוב וגבעון לא היה ארון, כי הוא היה בקרית יערים ואחר כך בעיר דוד עד שנבנה בית המקדש.

ריש לקיש מקשה: אי הכי פסח וקדשים נמי וכו'! אם כן מדוע פסח וקודשים כן נהגים בנוב וגבעון? גם בהם כתוב הלשון "שם" ("ואכלתם שם"), ואם כן גם בהם

נלמד בגזירה שווה מארון, ואם אין ארון בנוב וגבעון לא מקריבים שם קודשים ופסח.

אמר ליה: [דאמר לך] הא מני? ר' שמעון היא וכו': מיהו התנא של משנתנו הסובר שמותר לאכול מעשר שני בכל מקום? זהו רבי שמעון הסובר שגם צבור מקריבים בכמת ציבור רק פסח וחובות הקבוע להן זמן, אבל חובות שאין קבוע להם זמן לא מקריבים כלל בכמות. ואכן מעשר בהמה זוהי חובה שאין קבוע לה זמן. והרי הוקש מעשר דגן למעשר בהמה. ואם כן כמו שמעשר בהמה אינה נוהגת בכמות, גם מעשר שני אינו נוהג במ.

שאלה: מכלל דלרבי יהודה קרב? משמע שלדעת רבי יהודה הסובר שחובות של יחיד קרבים בכמה גדולה, ממילא מעשר בהמה קרב בכמה, וממילא גם מעשר שני קרב בכמה. תשובה: אין! (= כן), **דהאמר רב אדא בר מתנה מעשר שני ומעשר בהמה נאכלין בנוב וגבעון לדברי רבי יהודה.**

שאלה: והא בעי בירה: הרי צריך שתהיה 'בירה' כלומר בית המקדש, בשביל לאכול מעשר שני, ככתוב "ואכלתם שם לפני ה' אלוהיכם" תשובה: **ולאו תני רב יוסף כו':** האם רב יוסף לא שנה בברייתא שיש שלש 'בירות', שילה ונוב וגבעון ובית עולמים?

הוא שנה את הברייתא הזו, והוא גם אמר שהיא מדברת לגבי אכילת מעשר שני ואליבא דרבי יהודה כנ"ל.

*

למדנו במשנה - באו לירושלים [וכו']: נאסרו הבמות לעולם.

תנו רבנן: לדעת רבי יהודה "מנוחה" זו שילה ו"נחלה" זו ירושלים. המקור לכך שירושלים נקראת 'נחלה', מהנביא ירמיה המתנבא בשם ה' על ירושלים "היתה לי **נחלתי** כאריה ביער". וכן "העיט צבוע **נחלתי** לי העיט סביב עליה".

לדעת ר"ש "מנוחה" זו ירושלים "נחלה" זו שילה. המקור לכך מהנאמר בתהילים "זאת **מנוחתי** עדי עד פה אשב כי אויטיה", והפסוק הזה ממשיך את הפסוק הקודם "כי בחר ה' **בציון** אוה למושב לו".

קושיא: בשלמא למ"ד מנוחה זו שילה: מובן הפסוק "אל המנוחה ואל הנחלה" כי קודם היה המשכן בשילה ואחר כך בירושלים. אלא למ"ד מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה היה צריך להיות כתוב הפוך! תירוצ: הכי קאמר: כוונת הפסוק כך, לא רק שלא הגעתם אל המנוחה (ירושלים) הרי גם אל הנחלה לא הגעתם (שילה).

תנא דבי רבי ישמעאל זו וזו שילה. רבי שמעון בן יוחי אומר זו וזו ירושלים: הגמרא מביאה עד שתי דעות. דעת אחת מנוחה ונחלה שתיהן הכוונה לשילה. דעה שניה שתיהן הכוונה לירושלים.

קושיא: בשלמא למאן דאמר וכו': לפי שתי הדעות האחרונות קשה, מדוע הפסוק צריך לומר גם מנוחה וגם נחלה בהפרש ביניהם "אל המנוחה ואל הנחלה"? הרי זה אותו הדבר, והיה צריך להיות כתוב "אל המנוחה נחלה"! והגמרא נשארת בקושיא.

קושיא: בשלמא למ"ד זו וזו שילה: מובנים שתי הלשונות 'מנוחה' ו'נחלה'. 'מנוחה' שהם נחו מכיבוש הארץ, ו'נחלה' שהם חילקו את הנחלות לשבטים. ככתוב בספר יהושע שחלוקת הארץ היתה בשילה. אלא למ"ד זו וזו ירושלים - אמנם הלשון 'נחלה' מלמד שירושלים היא נחלת עולמים ומשם לא יעבור המקדש למקום אחר. אבל 'מנוחה' מה מלמד? תירוצ: מאי מנוחה? מנוחת ארון. דכתיב "ויהי כנוח הארון".

קושיא: בשלמא למ"ד זו וזו ירושלים: אם כן בשילה הותרו הבמות, מובן מדוע הקריב מנוח את גדי העזים ואת המנחה על האבן לה'. אלא למ"ד זו וזו שילה והבמות היו אסורות בזמן הזה, קשה, איך היה מותר למנוח להקריב בכמה? תירוצ: הוראת שעה היתה: המלאך ציוה עליו להקריב (רד"ק).

תנא דבי רבי ישמעאל כרבי שמעון בן יוחי דאמר זו וזו ירושלים.

וסימנין משכי גברא לגברי: הסימן לדבר שרבי שמעון היחיד, משך את תלמידי בית המדרש של רבי ישמעאל שהם רבים, אחריו לנקוט כשיטתו.

*

למדנו במשנה - כל הקדשים [וכו']: הקדישן בשעת היתר הבמות והקריבן בשעת איסור הבמות בחוץ, הרי אלו בעשה ולא תעשה ואין חייבין עליהן כרת.

אמר רב כהנא: כל מה שאמרנו שאין חייבין עליהן כרת, רק בשחיטה בחוץ. אבל בהעלאת בחוץ חייב גם כרת, אפילו בקרבנות שהקדישן בשעת היתר הבמות והעלן בשעת איסור במות בחוץ.

והטעם, נאמר בפרשת העלאת חוץ "ואליהם תאמר" ושם נאמר עונש כרת, ודרשינן "אליהם" כאילו כתוב "עליהם" דהיינו על הראשונים תאמר. שקודם פרשה זו נאמרה פרשת הקרבנות שהקדישן בשעת היתר הבמות והקריבן בחוץ בשעת איסור הבמות, ולא נזכר שם כרת. וכאן בא לומר שאף "עליהם" תאמר, שיענשו בכרת אם יעלו בחוץ.

מתקיף לה רבה - מי כתיב "ועליהם תאמר", "ואליהם" כתיב "ואליהם" קרינן!?

ועוד: קושיא נוספת מהברייתא להלן. ארבעה כללים היה רבי שמעון אומר בקדשים - א. הקדישן בשעת איסור הבמות, ושחט הוא והעלה חבירו בשעת איסור הבמות בחוץ, שניהם עוברים בעשה ולא תעשה ויש בהן כרת. ב. הקדישן בשעת היתר הבמות ושחט הוא והעלה בשעת איסור הבמות בחוץ, הרי הן בעשה ולא תעשה ואין בהן כרת. ומכאן מוכח שלא כדברי רב כהנא, שהרי מפורש כי גם על העלאת אין חייבין כרת כשהוקדשו בשעת היתר הבמות. ג. הקדישן בשעת איסור הבמות ושחט והעלה בחוץ בשעת היתר הבמות, הרי הן בעשה ואין בהן לא תעשה. ד. הקדישן בשעת היתר הבמות ושחט והעלה בשעת היתר הבמות, פטור מכלום.

אכן, תיובתא דרב כהנא תיובתא!

*

למדנו במשנה - ואלו קדשים וכו': מה בין במת יחיד לבמת ציבור? סמיכה וכו'.

הגמרא מבארת את המקור שכל הדינים הללו אינם נוהגים בבמת יחיד.

סמיכה: דכתיב "לפני ה' וסמך". משמע דוקא "לפני ה'", ובמה אינה "לפני ה'" שהרי בכל מקום היא נעשית.

שחיטת צפון: דכתיב "צפונה לפני ה'".

מתנות סביב: דכתיב "וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד",
ובמה אינה בפתח אהל מועד.

תנופה: דכתיב "והניף הכהן לפני ה'".

הגשה: דכתיב "הקרב אותה לפני ה'" ובהגשת מנחה למזבח מדבר הכתוב.

למדנו במשנה - רבי יהודה אומר אין מנחה בכמה.

אמר רב ששת: לדברי האומר אין מנחה קרבה בכמה, הוא הדין שגם אין עופות קרבין בכמה. לדברי האומר יש מנחה בכמה, הוא הדין שגם יש עופות בכמה. כי כשם שאנו ממעטים מנחה משום שנאמר בכמות "זבחים" ונאמר בפסוק זה "אותם", למעט שרק את הזבחים יזבחו ולא מנחות, וכן דרשינו, "זבחים" ולא עופות.

הגמרא חוזרת לרשימת הדברים שאין נוהגים בכמת יחיד

וכהן: דכתיב "וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' פתח אהל מועד" משמע שזריקת כהן נצרכת דוקא בפתח אהל מועד ולא בכמה.

בגדי שרת: שנאמר בהם "לשרת בקדש" משמע דוקא ב"קדש" ולא בכמה.

וכלי שרת: דכתיב "ולקחו את כל כלי השרת אשר ישרתו במ בקדש".

לריח ניחוח: דכתיב "וזרק ... פתח אהל מועד והקטיר החלב לריח ניחוח לה" משמע שגם ה"ריח ניחוח" דוקא בפתח אהל מועד.

מחיצה לדמים: דכתיב "והיתה הרשת עד חצי המזבח" ומכאן נלמד שמחיצה לדמים נצרכת במזבח, ואות ה' שנכתבה בתיבת "המזבח" באה למעט שהמחיצה נצרכת רק במזבח שהוא כמזבח של משכן שהכתוב מדבר בו, לאפוקי מזבח שבכמה.

ריחוץ ידים ורגלים: דכתיב "ובקרבתם אל המזבח ירחצו". ויתור ה-ה' בתיבת "המזבח" ממעט חיוב זה בכמה.

אמר רמי בר חמא: מה ששינו במשנה שיש מחיצה לדמים בכמה גדולה, דהיינו שיש קרבנות שדמן ניתן שם למעלה מחוט הסיקרא ויש שניתנים למטה מהחוט,

כל זה דוקא בקורבנות שהוקדשו על מנת שיקריבום בכמה גדולה, והקריבן בכמה גדולה כמשפטן, אז הדין שיתן הדם על המזבח במקום המיוחד לקרבן זה. אבל בקדשי כמה קטנה שהוקדשו על מנת להקריבן בכמה קטנה, דקריבינהו בכמה גדולה, אין 'חיצוי' אפילו בכמה גדולה. ויכול ליתן דם העולה והשלמים שם למעלה מן החוט אף שמקום דם קרבנות אלו למטה מהחוט. כי כיון שהוקדשו לבמה קטנה כל דין כמה קטנה עליהם אף שהוקרבו בכמה גדולה, ובקטנה אין חיצוי לדמים.

מותיב רבה: חזה ושוק המורם לכהן מקרבן שלמים, ותרומת לחמי תודה שהן ארבע חלות המורמות לכהן מתוך ארבעים החלות הבאות עם התודה. נוהגין בכמה גדולה ואין נוהגין בכמה קטנה, ליתנם לכהן מקרבנות שהקריבו שם. כי נאמר בהם להניף תנופה "לה" ודרשינן ולא בכמה שאינה לפני ה'.

ומשמע מהברייתא שאין חילוק בכמה גדולה, ואף קדשי כמה קטנה שהוקרבו בה, דין כמה גדולה עליהם לענין חזה ושוק, וכן לכל דבר. ובכלל זה מחיצה לדמים שנוהג בהם, וקשה על רמי בר חמא!

רמי בר חמא מתרץ: יש לגרוס בכריתא 'נוהגין בקדשי כמה גדולה ואין נוהגין בקדשי כמה קטנה'. שאין דינם תלוי רק בכמה שהוקרבו בה, אלא גם באיזה אופן הוקדשו. וכדברי רמי בר חמא.

איכא דאמרי: רמי בר חמא אמר כך. לא שנו שיש מחיצה לדמים בכמה גדולה אלא בזמן איסור הבמות, שמקריבין רק בכמה גדולה. אבל בזמן היתר הבמות, שאפשר להקריב גם בכמה קטנה, אף על גב דקריבינהו בכמה גדולה, אין חיצוי בכמה גדולה, ואפילו באותם קרבנות שהוקדשו להקריבם בכמה גדולה [זולת קרבנות שאין אפשרות כלל להקריבם בכמה קטנה אף אם יוקדשו על מנת להקריבם שם].

לימא מסייע ליה מתיב רבה: חזה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגין בכמה גדולה ואין נוהגין בכמה קטנה! ומשמע כי אף בזמן כמה קטנה, מכל מקום אם הקריב בכמה גדולה נוהג בו דין כמה גדולה לענין חזה ושוק וכן לכל דבר. וקשה על רמי בר חמא!

רמי בר חמא מתרץ: אימא "נוהגין בזמן כמה גדולה ואין נוהגין בזמן כמה קטנה!"

ופליגא דרבי אלעזר: דברים אלו של רמי בר חמא חולקים על דברי רבי אלעזר. שאמר, עולת במת יחיד שנשחטה בכמת יחיד שהכניסה אחר שחיטה בפנים, קלטוה מחיצות של במה גדולה ונוהג בה דין במה גדולה לכל דבר. ומשמע כי אף בזמן במה קטנה ואף בקדשי במה קטנה, כיון שהקריבן בבמה גדולה דין במה גדולה עליה. ודלא כרמי בר חמא בשתי הלשונות.